

106 . Jupa | Comuna: Caransebeș | Județ: Caraș-Severin | Punct: Zidină | Anul: 2002

Anul: 2002

Cod RAN: 51038.01

Perioade: Antichitate

Epoci: Epoca romană timpurie

Tipuri sit: structură de cult/religioasă

Categorii sit: Apărare (construcții defensive), Domestic

Autori: Ștefan Agotici, Doina Benea, Mariana Crânguș, Simona Regep Vlascici, Gabriel Socol, Călin Timoc

Instituții: Universitatea de Vest, Timișoara, Universitatea de Vest, Timișoara, Universitatea de Vest, Timișoara, Universitatea de Vest, Timișoara, Universitatea de Vest, Timișoara, Universitatea de Vest, Timișoara

Rezumat

Campania arheologică din anul 2002 a avut ca obiective principale terminarea investigării a două locuințe și continuarea cercetării la basilica principiei castrului mare.

Au fost descoperite fragmente ceramice, fragmente de vase de sticlă, piese de echipament militar și de harnașament din bronz, capsulă de sigiliu, fibule, material numismatic etc. aparținând perioadei romane.

Raport

Castru

1. Principia

În anul 2002 au fost reluate cercetările în basilica principiei castrului mare. Cercetarea acestui sector a fost reluată în anul 1996, întrucât în cursul săpăturilor arheologice întreprinse de M. Moga au fost atinse doar ultimele nivele de locuire, până la dezvelirea pragului de la intrarea în încăperea a doua de pe latura de vest. Blocurile ce formau pragul păstrează încă orificiile stâlpilor de fixare a ușilor-grilaj din metal.

Cercetările arheologice din anul 2002 au constat dintr-o casetă de 4,75 x 8 m, orientată N - S. Profilul acestei casete a oferit o situație stratigrafică interesantă pentru fazele timpurii de amenajare, necunoscute din cercetările anterioare ale lui M. Moga. Stratigrafia se prezintă astfel:

-1,25 (+ 0,50) m - lut aluvionar steril din punct de vedere arheologic;

-0,80 (+0,50) m - nivel de locuire caracterizat prin pământ negru cu urme sporadice de material arheologic. Între m 4,50 - 6,50 spre est se conturează o groapă masivă realizată în urma cercetărilor lui M. Moga. În acest nivel materialul arheologic este amestecat și putem menționa descoperirea unui pandantiv de formă romboidală, având la unul din capete o verigă de fixare. Centrul are o formă concavă. Datarea acestor categorii de piese este secolul III (Oldenstein 1976, nr. 270 - 288);

-0,74 (+0,50) m - nivel de locuire de pământ de culoare neagră cu urme de lemn ars;

-0,30 -0,60 (+0,50) m - lentilă de pietriș nivelatoare, bombată spre centru (lățime 5 m) orientată N - S, prezintă în partea superioară două lentile de lut de amenajare;

-0,45 (+0,50) m - nivel de locuire din lut cu urme de pigmentație de lemn ars. În acest nivel a fost descoperită o fibulă cu corpul în formă de trompetă (fragment L= 3,5 cm). Analogii s-au găsit la Porolissum, Gherla etc; datarea acestor piese se face în secolul II (Gudea 1989, p. 598, pl. 175/23).

-0,25 (+0,50) m - podea de mortar alb-gălbui;

-0,20 (+0,50) m - humus vegetal format în urma cercetărilor lui M. Moga.

Se conturează aceeași situație stratigrafică ca și în casele precedente, respectiv două nivele de locuire anterioare din lemn (aparținând castrului III), apoi de amenajare cu pietriș și două faze de refacere din piatră ale principiei, observate la stratigrafia de sub pragul de intrare în încăperea a doua de pe latura de vest a principiei. Pragul reprezintă etapa a treia de refacere în piatră a principiei.

Materialul arheologic recuperat constă din fragmente ceramice, între care se evidențiază fragmente de amforă, capace de amforă, fragmente de vase de sticlă, piese de echipament militar și de harnașament din bronz, capsulă de sigiliu, fibulă etc. Fibula în formă de trompetă asigură datarea nivelului al doilea anterior castrului mare în prima jumătate a sec. II. [Simona Regep-Vlasici]

2. Edificiul IV

Cercetarea arheologică a clădirii IV din castrul mare (IV) de la Tibiscum a debutat în anul 1964, sub conducerea cercetătorului Marius Moga (Moga 1971, p. 385-387).

Acest edificiu se întinde între porta praetoria și poarta estică a castrului mic și are în componență 5 sau 4 încăperi (Benea, Bona 1994, fig. III; Benea 1999, p. 47; Ardeț 2001, p. 194).

Cercetarea noastră a urmărit existența celei de-a 5-a încăperi, cea dinspre porta praetoria și să surprindă nivelul de călcare din interiorul edificiului.

Secțiunea S1/2002 a fost trasată la 10,25 m nord de porta praetoria, perpendiculară pe lungimea clădirii din piatră de râu. S1 măsoară 12,50 x 1,50 m și s-a coborât în adâncime până la -1,70 m unde ne-am oprit pe o structură de bârne și un șir de gropi de stâlpi de 0,20 m diametru și dispuși la aproximativ 1 m unul de altul. Restul spațiului este ocupat de o podea de mortar groasă de 3 cm. Stratigrafia este relativ simplă:

-0 -0,30 m humus actual

-0,30 -1,25 m pământ brun cu pietre de râu și fragmente mici de cărămidă formând stratul de dezafectare a construcției de piatră

-1,25 -1,70 m: între m. 1 - 3,5 strat de pietriș care formează un drum; m 3,5 - 7,25 lut amenajare de culoare brună și 7,25 - 12,5 lut brun cu pigmentație de chirpic și arsură de lemn care formează se pare un nivel de călcare din interiorul castrului având sub el un strat de arsură puternică cu pigmentație de chirpic de la baraca de lemn surprinsă pe grund.

Aceeași situație am regăsit-o și în caseta CA/2002 trasată în imediata vecinătate a malului nordic a lui S1/2002. CA măsoară 5,75 x 2,35 m. Pe grundul casei care se află la adâncimea de -1,70 m am mai descoperit urmele unei mici vetre de foc de aproximativ 0,80 m diametru situată în colțul nord-estic al casei CA și care făcea parte din același complex al barăcii de lemn cu podea.

Cercetarea noastră s-a oprit pe acest nivel din lipsă de timp și forță de muncă, iar anul următor vom încerca epuizarea acestei săpături.

Materialul arheologic descoperit a fost în acest sector extrem de sărac, chiar și materialul ceramic lipsește în cea mai mare măsură. Piesa cea mai reprezentativă descoperită chiar în apropierea vetrei de foc este o fibulă de bronz emailată cu scutul în formă de frunză de stejar.

S2/2002 a fost trasată în capătul celălalt al clădirii IV, la 28,2 m de poarta estică a castrului mic și la 22,75 m de S1/1999 (vezi Benea și colab. 1999, p.47). Secțiunea măsoară 9,30 x 1,25 m și este orientată la fel ca și S1/2002. În cazul de față ne-am oprit cu cercetarea pe nivelul de călcare format dintr-o podea de cărămidă. În această secțiune clădirea măsoară în lățime 4,30 m și este mărginită spre interiorul castrului de o stradă de pietriș surprinsă doar parțial (via sagularis).

Stratigrafia în cazul secțiunii S2/2002 este destul simplă și se compune din două straturi: humusul actual între 0-0,25 m și nivelul de dărâmtură de deasupra podelei de cărămidă.

Concluzii: Datorită stadiului actual al cercetării - nici una din secțiuni neatingând solul viu - nu ne putem permite să facem aprecieri cu valoare de concluzii. Cert este însă că ridicarea edificiului IV se produce mult mai târziu momentului ridicării castrului mare din piatră de la Tibiscum, cum de altfel demonstrează și

descoperirile din S1/1999. Se pare că edificiul se compune din 4 camere, iar ca întindere nu acoperă întregul spațiu dintre porta praetoria a castrului mare (IV) și poarta estică a castrului mic (II).

Din materialul arheologic descoperit am aminti materialul numismatic: denari: Septimius Severus, Caracalla; antoninian: Severus Alexander; dupondius: Valerianus. [Călin Timoc]

Vicus

1. Clădirea III

Clădirea III a început să fie cercetată din anul 1996 (cu anumite întreruperi în anii 1999-2001). Cercetarea arheologică a presupus sondeaje în fiecare încăpăre a clădirii (dezvelită până la adâncimea de -0,40 -0,50 m prin cercetările efectuate de către M. Moga). Noile cercetări au vizat obținerea unor noi informații stratigrafice. În încăperile 1, 2, 4, 5 au fost efectuate mici secțiuni de control.

Cu această ocazie s-a constatat existența mai multor urme de refaceri ale întregului areal:

- primul nivel de locuire - la adâncimea -2,70 (+0,40) -3,20 m aparține unei construcții din bârne de lemn. Ea nu poate fi reconstituită în plan. O bârnă de lemn ars ($l=0,25$ m) apare transversal pe direcția N - S în încăperea 1. Material arheologic puțin. Primul nivel aparține unei construcții din lemn;

- nivel de locuire la adâncimea de -2,10 -2,65 m - o construcție din lemn, având în interior un strat de pietriș suprapus de o podea groasă de 5 cm din mortar. Inventarul constă din ceramică romană fragmentară;

- nivel de locuire la adâncimea de -1,70 -2,10 m, aparținând unei construcții din lemn cu pereții de chirpic, distrusă de un incendiu, cu acoperișul din țiglă și olane. În acest nivel de locuire au apărut alături de o cantitate mare de ceramică, opaite de seu, ștampile de amfore pontice: MAPKOY și ITAY?EINOY și o monedă de la Lucius Verus. Construcția de lemn din această etapă se extinde până la 1,40 m de zidul clădirii III (ultima fază). Construcția din faza III este amplasată de-a lungul unui drum antic sesizat în epocă într-o secțiune prelungită în afara clădirii (spre vest);

- clădirea din piatră (faza IV) a fost sesizată pentru prima dată în încăperea 4, apoi în 5. Fundația ei străpunge nivelul de chirpic al fazei precedente. Grosimea zidului de incintă al clădirii este de 0,60 cm. Latura de vest a edificiului este paralelă cu drumul antic care a funcționat încă din epoca lui Traian - Hadrian. Edificiul din piatră distrus prin incendiu era acoperit cu țigle și olane, unele cu ștampila MID. Edificiul a fost descoperit la adâncimea de -1,40 -1,70 m. La această construcție s-au putut sesiza câteva elemente interesante, referitoare la tehnica de construcție. Fundația construcției era executată din piatră de râu fără mortar, pe o înălțime de 0,65 m, după care urmează zidul propriu-zis, executat din piatră de râu și mortar ($h=0,65$ m). În partea superioară, zidul prezintă pe o lățime de 0,75 - 0,85 m o tencuială gălbuie și urmele unor scânduri de la cofrajul amplasat în stratul de dărâmtură cu chirpic al nivelului precedent. Întreaga latură de vest a clădirii are o lungime de 16,50 m. Zidul de sud străpunge practic cu 0,25 m fundația clădirii III (faza V) și apoi urmează direcția spre est sub zidul amintit. Zidul de nord al edificiului, parțial se păstrează în încăperea 2, continuând sub zidul de nord al clădirii III (faza V). Latura de est nu a fost sesizată clar. Ea se extinde probabil sub strada pavată cu piatră a așezării. Acest lucru ne este sugerat de faptul că în încăperea 2 nu a fost sesizată o eventuală închidere și nici în zona porticului de la intrare. Edificiul din piatră a funcționat în cursul veacului II, poate până spre sfârșitul acestuia;

- edificiul de piatră (faza V) denumit simbolic clădirea III (16 x 15,60 m) cu zidurile de incintă late de 1 m, construite din piatră de râu și mortar. Edificiul pare să respecte dimensiunile construcției precedente, cu deosebirea că este ușor deplasată spre vest cu circa 4 m. Edificiul are un plan ușor trapezoidal. El se compune din cinci încăperi: două pe latura de est (de 7,40 x 6,50 m și 6,80 x 7,20 m) și trei pe latura de vest (de 4,80 x 5,40 m, 2,20 x 2 m și 6,60 x 6 m). Intrarea în clădire se făcea printr-un pridvor lat de 1,60 m, pavat cu cărămidă (0,40 x 0,28 x 0,07 m). În centrul clădirii se păstra o bază de coloană. Colțurile edificiului sunt zidite din rânduri succesive de cărămidă (Benea, Bona 1994, p. 68). Se pare că, noile modificări constructive ale organizării vicane au fost determinate de schimbarea tramei stradale. Noul edificiu, unde în încăperea centrală de pe latura de vest (2,40 x 2 m) a fost un edificiu cu caracter public. Indirect, acest lucru este sugerat de prezența încă din antichitate a unui fragment de bornă fixat în colțul de nord-est al casei. În cursul cercetărilor efectuate de M. Moga, în încăperea 4 a fost descoperită o inscripție în formă de coloană

dedicată lui Iupiter și capul unei statui închinată acestei divinități, o "foiță de aur răsucită", azi pierdută. Descoperirea celor două piese cu caracter votiv a determinat presupunerea în acest nivel a unui edificiu de cult.

Nu se cunoaște nimic despre ultimul nivel de locuire din epoca post-romană.

Clădirea III a funcționat cu această planimetrie și în ultima fază de existență a tramei stradale, pavată cu dale mari de piatră. Cele cinci nivele de locuire (trei din lemn și două din piatră) sugerează posibilitatea existenței unor clădiri de tip Streifenhaus, care doar în etapa a cincea a primit un plan modificat trapezoidal planimetric. [Doina Benea, Mariana Crînguș, G. Socol]

Informații suplimentare online

[Raportul 1998 din cronica.cimec.ro](http://cronica.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](http://mapserver.cimec.ro)
